

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Institutionen för statsvetenskap

Vart bör Kiribati, Tuvalu och Marshallöarnas befolkningar ta vägen?

En normativ analys inom ämnet för klimatförändringarnas utmaningar

Kandidatuppsats i statsvetenskap

HT 2014

Författare: Pontus Wallin

Handledare: Henrik Enroth

Abstract

The effects of anthropogenic climate change are becoming more and more visible as being highlighted by scientists, politicians and media. The causes of droughts, floods, melting ice caps and rising sea levels can all partially be traced back to human activities. In this study, I examine *where the future climate refugees of Kiribati, Tuvalu and the Marshall Islands should go when inhabitants of these low lying island nations are forced to leave their disappearing territories due to sea level rise*. By using a normative method of analysis *i egentlig mening*, arguments deriving from certain values will be presented to confront the problem. These values originate from Edward A. Page's theories concerning justice in sharing the burdens of climate change. Combined with a complementary utilitarianistic value, the conclusion is that Australia is most suitable to host future climate refugees of these particular island nations, while the justice based values alone concludes the US as its preferred choice. In parallel, normative political theory will be evaluated regarding its functionality in the subject of global climate questions. Hence this study contains two purposes; to argue where the islanders *should* go, and whether a normative methodology is suitable when solving such a problem.

Nyckelord: klimatförändring, stigande havsvattennivåer, Kiribati, Tuvalu, Marshallöarna, klimatflyktingar, normativ metod, Edward A. Page

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Problemformulering	5
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställning	6
2. Normativ metod och material.....	8
2.1 Normativ metod.....	8
2.2 Material	10
3. Teori.....	12
3.1 Tidigare forskning.....	12
3.1.1 Edward A. Pages Climatic justice and the fair distribution of atmospheric burdens: A conjunctive account (2011)	12
3.1.2 Frank Biermann och Ingrid Boas Preparing for a warmer world: Towards a global governance system to protect climate refugees (2010)	13
3.1.3 Derek R. Bells Environmental refugees: What rights? Which duties? (2004).....	13
3.1.4 Sujatha Byravan och Sudhir Chella Rajans The ethical implications of sea-level rise due to climate change (2010)	14
3.2 Värdegrunderna och dess enskilda värden.....	14
3.2.1 Det rättviseteoretiska resonemanget.....	15
3.2.2 Det utilitaristiska resonemanget	16
4. Kontext	18
4.1 De stigande havsvattennivåernas orsak och orsakare.....	18
4.2 De stigande havsvattennivåernas verkan: Kiribati, Tuvalu och Marshallöarna	19
5. Analys	21
5.1 Bidragande till problemen.....	21
5.2 Möjlighet att inhysa flyktingar	23
5.3 Profitören betalar tillbaka.....	26
5.4 Rättfärdigande av de tre rättviseteoretiska värdena som en enhet.....	28
5.5 Förslag.....	31
5.6 Lyckomaximering för så många som möjligt.....	32
5.7 Sammanfattning.....	34
6. Slutsats och förslag till utökad forskning	35

6.1	Värdegrundernas kombinerade svar på frågeställningen	35
6.2	Återkoppling till syftet om normativ politisk teori.....	36
6.3	Förslag på framtida forskning	37
7.	Bibliografi	39

Förkortningslista

BNP	<i>Bruttonationalprodukt</i>
CDIAC	<i>Carbon Dioxide Information Analysis Center</i>
HDI	<i>Human Development Index</i>
IPCC	<i>Intergovernmental Panel on Climate Change</i>
MRG	<i>Minority Rights Group</i>
SVT	<i>Sveriges Television</i>
tCO ₂ e	<i>Totala summan av alla växthusgaser i metriska ton</i>
UN	<i>United Nations</i>
UNFCCC	<i>United Nations Framework Convention on Climate Change</i>
UNDP	<i>United Nations Development Programme</i>
UNFPA	<i>United Nations Population Fund</i>
UNHCR	<i>United Nations High Commissioner for Refugees</i>
UNU-IAS	<i>United Nations University - Institute for the Advanced Study of Sustainability</i>
WCED	<i>World Commission on Environment and Development</i>
WRI	<i>World Resources Institute</i>

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Aktörer på de vetenskapliga, mediala och politiska arenorna rapporterar i ökande takt om klimatförändringar som torka, översvämningar, tidvattenvågor och stigande havsvattennivåer. Naturliga fenomen förvisso, men som påskyndats allt mer av antropogena krafter (bl.a. Chakrabarty 2014, Brown 2008, Meadows *et al.* 2004, IPCC 2013, Naturskyddsföreningen 2013, WCED 1987, Page 2011, Biermann 2010). De stigande havsvattennivåerna, vilka spelar en huvudroll i den här studien, kommer att få multipla konsekvenser för världssamhället i allmänhet, och vissa specifika länder i synnerhet. Lågt belägna önationer riskerar att uppslukas helt inom 100-200 år, dock kommer invånarnas nuvarande habitat inte att kunna upprätthållas så pass länge av hänsyn till exempelvis odlingsmöjligheter, tidvattenvågor och infrastrukturell degradering (Ferris *et al.* 2011, s. 25, UNFCCC 2005, s. 15). Havsvattennivåerna stiger till följd av bl.a. smältande Polar- och Grönlandsisar, samt en ökande medeltemperatur i haven vilket får havets massa att öka - och därmed ytorna att stiga. Orsakerna till att isarna nu smälter och att havsvattentemperaturen stiger är flera (bl.a. Mimura 2013, IPCC 2013, s. 9-11, Rummukainen 2005, s. 16-21). I studien redogörs för hur stor del av orsakerna som kan tänkas vara antropogena, dvs. orsakade av människosläktet, och mer specifikt också vilka *länder* som främst bidragit till detta. Klart är att människans ökande växthusgasutsläpp hittills varit en stor bidragande faktor (IPCC 2013, s. 17), vilka fortsätter att öka i takt med att allt fler länder industrialiseras (WRI 2014, Gapminder 2014, CDIAC 2011).

På det hela taget beräknas i olika prognoser att upp emot 200 miljoner människor innan år 2050 kommer att tvingas lämna sina hem i samband med olika klimatförändringar (Biermann 2010 s. 68, SVT 2013, UNHCR 2009, s. 3). Det huvudsakliga grundproblemet vilket den här studien utgår ifrån är således *Var dessa klimatflyktingar bör ta vägen när deras hem försvinner?* Uppsatsen behandlar den lilla del av de 200 miljonerna som helt och hållet väntas mista marken under sina fötter, dvs. de som beräknas bli territorielösa. För olikt exempelvis befolkningen i Bangladesh, vars tätbefolkade kustlinje eroderar i ökande takt (Minar *et al.* 2013, s. 115-118), kan de Oceaniska

önationerna Kiribati, Tuvalu och Marshallöarnas invånare inte fly inrikes (Farbotko 2010, Ferris et al. 2011). Världssamhället har nu en möjlighet att noggrant precisera vilka problem som förväntas uppstå, planera inför dem, och sedan agera i tid, *innan* havsvattennivåerna stigit alltför mycket. Jag har därför sett det som min uppgift att föra en argumentation för var invånarna av Kiribati, Tuvalu och Marshallöarna *bör* ta vägen. Eftersom antropogena klimatförändringar delvis ligger bakom detta kommer ett *rättsvetoreoretiskt resonemang* ligga till grund för argumentationen. Genom att tillämpa Edward A. Pages argumentation om hur klimatförändringarnas bördor rättvist bör fördelas (Page 2006, 2008, 2011, 2012), kommer jag undersöka dels huruvida Pages resonemang är tillräckligt för att nå en lösning på problemet, och dels om normativ politisk teori som sådan är lämplig som metod för att belysa komplexa globala klimatfrågor så som denna.

1.2 Syfte

Den här uppsatsens syfte är tvådelat. Dels ämnar jag i slutsatsen utvärdera huruvida normativ politisk teori lämpar sig som metodologisk ansats för klimatfrågor av den typ som här kommer att studeras, och dels ämnar jag ta reda på om Edward A. Pages rättsvetoreoretiska resonemang i klimatfrågor genom normativ argumentation kan bidra med ett rationellt svar på frågan om var framtida klimatflyktingar potentiellt kan allokeras. Genom rättsvetoreoretiska värden, samt som komplement även utilitaristiska värden, avser den här studien bringa mer klarhet i hur beslut bör tas i frågan. Frågeställningen nedan är konstruerad för att kunna uppfylla bägge syften.

1.3 Frågeställning

Var är det mest lämpligt att allokera de individer vars lagliga territorium sannolikt kommer att upphöra att existera som en direkt åtföljd av stigande havsvattennivåer kopplade till klimatförändringarna? Utifrån följande perspektiv kommer lämpliga lösningar att belysas:

- Edward A. Pages sammanfattade resonemang om hur klimatförändringarnas bördor *rättvist* bör fördelas. De rättsvetoreoretiska värden som argumentationen kommer att utgå ifrån är *Bidragande till problemen*, *Möjlighet att inhysa flyktingarna*, samt *Profitören betalar tillbaka*. Resonemanget kommer att vara centralt i uppsatsen.

- Som komplement till Pages rättviseteoretiska värdegrund kommer även det utilitaristiska värdet *Lyckomaximering för så många som möjligt* kortfattat att undersökas.

2. Normativ metod och material

2.1 Normativ metod

Då frågeställningen till karaktären är en *bör-fråga*, och för att studiens själva syfte bygger på argumentation utifrån specifika värdegrunder, kommer en normativ metod att användas. Enligt Badersten undersöks inom normativ analys det önskvärda, dvs. hur något *bör* vara, och i förlängningen hur det kan *rättfärdigas* (Badersten 2006, s. 7). '*Var är det mest lämpligt att allokera de människor vars lagliga territorium sannolikt kommer att upphöra att existera [...] ?*', är således ett exempel på en normativ frågeställning. En grundpelare inom normativ metod består av de *värden* man sätter sin tilltro till. Badersten anger att värdena i en normativ studie motsvarar verkligheten hos en empirisk studie (Ibid., s. 21). Dessa värden, värdegrunder, värdeutsagor eller principer kungör huruvida ett fenomen kan anses önskvärt eller avskrivbart. Värdena utgör sedan själva basen för svaret på den *bör-fråga* som undersöks, och i förlängningen även för den rationella argumentationen för svaret, eller *rättfärdigandet* som Badersten benämner det (Ibid., s. 21-22).

Inom normativ metod existerar främst tre olika typer av vetenskaplig analys: normativ *begreppsanalys*, normativ *givet att-analys*, samt normativ analys *i egentlig mening*. I en begreppsanalys undersöks innebörden av ett normativt begrepp och relationer mellan olika normativa principer, begrepp, eller *värden* (Ibid., s. 43, 50). Denna analysinriktning är inte relevant för den här studien. Normativ givet att-analys används om man på ett objektiva sätt vill undersöka hur någonting *bör* vara, givet att man utgår ifrån ett visst värde. Denna analysinriktning är av komparativ börd, då flera olika noggrant preciserade värdegrunder används för att argumentation som leder till olika svar och rättfärdiganden skall kunna jämföras med varandra. Utan att ta specifik ställning i ämnet radar man alltså upp olika argumentationer för samma *bör-fråga* (Ibid., s. 45-46, 50). Normativ analys i egentlig mening syftar till att argumentera för ett visst värdespecifikt svar på en viss *bör-fråga*, dvs. att påvisa varför svaret på *bör-frågan* är mest önskvärt (Ibid., s. 47, 50). Den här studien innehåller inslag ur såväl *givet att-* som *i egentlig mening*-analyser. Som Badersten antyder är de metoderna sällan helt renodlade (Ibid., s. 49), och i det här fallet kommer en normativ metod i egentlig mening inledningsvis att användas, för att senare kompletteras av något som mer liknar

en givet att-analys. I icke-metodologiska termer kan det beskrivas som att ett huvudargument kommer att föras i frågan om var invånarna bör ta vägen då deras nuvarande territorium försvinner, som sedan jämförs och sedermera *kompletteras* med ytterligare argumentation ur ytterligare ett perspektiv. Just kompletteringsmomentet omnämns inte av Badersten i genomgången av de normativa metoderna, men resonemanget som denne för vid sammanfattningen av de tre är att skiljelinjerna mellan dem inte är helt tydliga. Genom kompletteringsmomentet vill jag visa att studien är problemorienterad och inte teoridriven, eller som Shapiro uttryckte det, *theory laden* (Shapiro 2002). Studien är med andra ord utformad utefter det komplexa problem som här undersöks, då det aktuella ämnet helt enkelt inte omfattas av befintlig metodlitteratur.

Vidare finns inom den normativa analysinriktningen vad man kallar värdeteori. Det bakomliggande resonemanget med värdeteori är, enligt Badersten, '*vad värdesatser betyder, om vi skall tillerkänna värdeutsagor ontologisk status eller inte och om och hur vi kan nå vetenskaplig kunskap genom värdefrågor.*' (Badersten 2003, s. 212). En mängd varierande värdeteoretiska positioner existerar, men den här studien kommer att präglas av ett s.k. *värderelativistiskt* ställningstagande, vilket innebär en utgångspunkt där:

Värdeomdömen finns, att värden är verkliga, men att de vanligtvis endast har lokal eller begränsad giltighet. Värden kan till exempel vara giltiga för vissa personer, grupper eller kulturer, men inte för andra. Vad som är gott och ont, rätt och fel, och vad som är normativt kan rättfärdigas, beror helt på i vilken kontext man befinner sig. Innebörden av ett visst värde kan därtill upplevas som olika beroende på vem man är och på sammanhang. Värden står därmed inte oberoende av den som betraktar dem – värden har ingen objektiv av oss människor oberoende existens, de är konstruerade av oss själva – även om flera människor kan dela uppfattning (Ibid., s. 213).

Kontexten för vilken de utvalda värdegrunderna kommer att appliceras inom är, för att knyta an till citatet ovan, problem relaterade till klimatförändringarna. En s.k. rättviseteoretisk ansats kunde inom ett annat ämne få en ny innebörd, och den utilitaristiska värdegrunden är ursprungligen snarare ekonomi- än politikteoretisk. Genom det värderelativistiska ställningstagandet kan således nya synvinklar på aktuella problem ständigt finnas.

Inom normativ metod bör en hög grad av intern samt extern giltighet eftersträvas. Hög intern giltighet, vilket också medför hög intersubjektivitet, uppnås enligt Badersten genom i) noggrann precisering av de värden man tänkt använda sig av, ii) att argumentationen, eller

rättfärdigandet, av de rekommendationer man kommer fram till, skall genomsyras av den/de utvalda värdena, iii) att reproducerbarheten är god, i form av att argumentation endast sker utifrån valda värdeprinciper och inte egna värdeutsagor, samt, iv) att intern relevans och giltighet föreligger, dvs. att man håller sig till ämnet och att det inom argumentationen inte förekommer övertalningsknep (Badersten 2006, s. 103-104). Kort sagt menas med intern giltighet att '*det inte får råda några oklarheter om vad det är som rättfärdigas, hur detta rättfärdigas, vilka slutsatser som dras och om hur argumentationen har nått di?*' (Ibid., s. 74).

Till god intern giltighet hör även ett fastställande av vilken typ av normativ logik som ligger till grund för argumentationen i studien, eller i enklare ord, *hur* man resonerar i normativa frågor (Ibid., s. 108). Som frågeställningen i inledningen av studien visar kommer argumentationen av det mest *lämpliga* alternativet att föras, utefter de omständigheter som gäller. Badersten beskriver, förutom lämplighetslogiken, även konsekvensialismen, deontologin, samt kontraktualismen som konkurrerande normativa logiker (Ibid., s. 108-130). Lämplighetsprincipen ser främst till *omständigheterna* när beslut om vad som är önskvärt och inte skall bestämmas (Ibid., s. 119). I det här fallet utgör bl.a. klimatpåverkande utsläpp och klimatförändringarnas komplexitet en del av omständigheterna, sammanfattade i Edward A. Pages rättviseteori, som förklaras närmare i teoriavsnittet (Ibid., s. 109-112).

Hög extern giltighet uppnås enligt Badersten genom tre dimensioner. Den första är *extern giltighet i värdeutsagor*, vilket innebär att den eller de värdegrunder/värden/moraliska principer man väljer att utgå ifrån '*rättfärdigas i förhållande till andra värden?*' (Ibid., s. 133). Detta anses dock motverka syftet vid en *egentlig mening*-analys (Ibid., s. 166), och kommer därför inte läggas så stor vikt vid i den här studien. Den andra dimensionen kallar Badersten för *extern giltighet i verklighetsutsagor*. Här sätts verklighetsanknytningen i centrum, och för att uppfylla denna dimension i sin helhet bör källkritisk empirisk analys utgöra ett viktigt element i studien. Detta bl.a. för att minska abstraktionsnivån hos undersökningen (Ibid., s. 169-174). Den sista dimensionen uppfylls genom att argumentationen utifrån de värdegrunder som förs är någorlunda samhällsrelevant, dvs. att det finns en *möjlighet* för andra att överväga vad som i studien argumenteras för (Ibid., s. 170, 176-181).

2.2 Material

Underlaget till studien består dels av material att bygga de normativa värdegrunderna på, och dels av mer empiriskt material åt bakgrundsavsnittet för att kunna förankra den efterföljande analysen

i verkligheten. I analysavsnittet behandlas data angående bl.a. länders historiska växthusgasutsläpp, totala kapitalreserver och befolkningstäthet.

De värden studien kommer att utgå ifrån i argumentationen är främst sprungna ur Edward A. Pages artiklar om hur klimatförändringarnas bördor *rättvist* bör fördelas. Rättvist i det här fallet syftar till vilka länder som främst bidragit till och dragit nytta av aktiviteter som lett till klimatförändringar, samt vilka som har råd att i framtiden finansiera de åtgärder det globala samhället nu och i framtiden tvingas till (2006, 2008, 2011, 2012). Den utilitaristiska värdegrunden baseras mestadels på Torbjörn Tännsjö's *Grundbok i normativ etik* (2000), där s.k. hedonistisk utilitarism valts ut att representera perspektivet.

Till empirin som är fundamental i syfte att förankra de värdenormativa argumentationerna i verkligheten används vetenskapliga artiklar, ett antal websidor, samt vissa analytiska verktyg. De verktygen är först organisationen Gapminders "bubble chart", där två variabler kan jämföras över tid (Gapminder 2014). Det andra är den klimatinriktade tankesmedjan World Resources Institutes (WRI) analysverktyg CAIT 2.0, vilket möjliggör varierade undersökningar av växthusgasutsläpp från år 1850 och framåt (WRI 2014). Dessa organisationer har i sin tur sammanställt ständigt uppdaterad data från bl.a. Världsbanken, Carbon Dioxide Information Analysis Center (CDIAC) och United Nations Development Department (UNDP) för att simplificera andras studier. Stor vikt har också lagts vid IPCC:s rapporter från 2007, 2013 och 2014, vilka ständigt återkommer i sammanhang där klimatförändringarna omnämns.

3. Teori

3.1 Tidigare forskning

Nedan presenteras ett antal artiklar vars innehåll på olika sätt visar att den här studien är relevant i den samtida debatten om just klimatförändringarnas mångdimensionella problematik. Såväl artiklar med direkt inverkan på den här uppsatsen som artiklar där besläktade ämnen tas upp, kommer att redovisas.

3.1.1 Edward A. Pages Climatic justice and the fair distribution of atmospheric burdens: A conjunctive account (2011)

Artikeln sammanfattar stora delar av författarens övriga publikationer i ämnet, så som *Climate Change, Justice and Future Generations* (2006), *Distributing the burdens of climate change* (2008), och *Give it up for climate change: a defence of the beneficiary pays principle* (2012). Page tar i sina skrifter upp flera problem kopplade till rättvisa inom området för klimatförändringarna och dess bördor. I flera fall drabbas närmast oskyldiga länder av bördorna, vilka delvis uppkommit till följd av antropogena växthusgasutsläpp, vilket sedermera, enligt Page, bör innebära att kompensation ges till de utsatta länderna. Pages huvudargument kretsar kring principerna *Contribution to problem*, *Ability to pay*, samt *Beneficiary pays*, där den första principen innebär att det land som släppt ut mest växthusgaser också bör stå för den största kompensatoriska finansieringen, och där den andra innebär att de rikaste länderna bör utgöra de som också betalar mest. Den tredje betyder att de länder som på olika sätt gynnats mest av växthusgasutsläppen också bör vara dem som kompenserar andra länder som i motsats lidit av samma utsläpp.

Bland problemen som tas upp syns exempelvis svårigheterna i att precisera historiska utsläpp och motiven bakom dem, samt huruvida dagens befolkningar bör eller inte bör betala notan för sina förfäders höga utsläppshalter. Page diskuterar även *varför* ett land med högre välfärd är mer lämpat än ett med lägre välfärd att bidra till finansiering av klimatförändringarnas många bördor.

Resonemangen är främst moraliska, men värdet *ability to pay*, som i korthet innebär att rika länder i högre grad bör vara finansärer i den här typen av globala frågor, samtidigt vittnar om en mer praktisk sida av argumentationen (Page 2011).

3.1.2 Frank Biermann och Ingrid Boas Preparing for a warmer world: Towards a global governance system to protect climate refugees (2010)

Den mångdimensionella problematik som uppstår i och med klimatförändringarnas effekter tas exempelvis upp av Biermann *et al.* i denna artikel, som belyser behovet av ny lagstiftning och konceptualisering av begreppet 'klimatflykting'. Ett av huvudargumenten i artikeln är att klimatflyktingar idag innefattar både människor som drabbats av naturkatastrofer, klimatförändringsorsakade eller ej, samt de som tvingas lämna sina hem uteslutande pga. klimatförändringarnas effekter. Vad Biermann *et al.* föreslår är bl.a. att istället för att inkludera *mer* i redan etablerade begrepp inom klimatismigration så bör istället tydliga gränsdragningar göras. Därtill argumenterar författarna för att särskilda institutioner, fonder och lagliga dokument snarast bör skapas inom just klimatismigration medan tiden finns, för att avstyra potentiellt mer omfattande, resurskrävande och brådskande problem (Biermann *et al.* 2010).

3.1.3 Derek R. Bells Environmental refugees: What rights? Which duties? (2004)

Bells artikel från 2004 undersöker potentialen hos två konkurrerande liberala uppfattningar om internationell rättvisa, i fråga om hur omvärlden bör bemöta klimatflyktingars bördor. Som Ödalen antyder är Bell en av få politiska teoretiker som undersöker klimatfrågor av mer normativ natur (Ödalen 2011, 241-242), och artikeln i fråga är oundvikligen komparativ, eller för att använda Baderstens ord, en normativ *givet att*-analys (Badersten 2006, s. 45-46, 50). Bell använder först John Rawls teori om internationell rättvisa från *'The Law of Peoples'* (1999) för att kunna hitta en stabil grund att vidarebygga en internationell rättviseteori att bemöta klimatförändringarna med, men kommer fram till att Rawls skrifter inte är tillräckliga i ämnet. Otillräckligheten motiverar Bell genom Rawls tillgivenhet för statsgränser och staters värnanden om de egna befolkningarnas trygghet. Globala, överstatliga problem som klimathotet finner inget rum bland Rawls skrifter (Bell 2004, s. 140-146). Bell undersöker därefter Charles Beitzs 'kosmopolitanism', vars grundtankar bl.a. kretsar kring idén om att i ett internationellt samhälle, där stater är ömsesidigt beroende av varandra, eller *interdependenta*, bör resurser fördelas jämt över hela världen för att systematiskt kunna undvika exempelvis fattigdom. Bell anser Beitz teori mer adekvat än

Rawls främst då den i högre grad omfamnar samarbete över statsgränser, resursfördelning och institutioners signifikans, samt har potential att bemöta globala frågor så som hur klimatflyktingarna bör behandlas. Vad Bell dock anser är att kosmopolitanismen värderar naturen alltför lågt, vilket torde kunna leda till att länder fortsätter släppa ut stora mängder växthusgaser så länge man kan betala notan för det. Således blir Bells slutsats att ingen av föreliggande politiska teorier om internationell rättvisa är till fullo användbara inom ämnet för klimatflyktingarnas öden, men att Beitz kosmopolitanism, vid ett val mellan de två, utgör en bättre utgångspunkt än Rawls teori (Bell 2004, s. 146-152).

3.1.4 Sujatha Byravan och Sudhir Chella Rajans The ethical implications of sea-level rise due to climate change (2010)

Byravan *et al.* gör en normativ ansats att utröna vilka förpliktelser som medkommer havsvattennivåstigningarna runt om i världen, orsakade av antropogena och icke antropogena klimatförändringar. Författarna sammanfattar, och definierar, inledningsvis de utsattas bördor på följande vis: *‘they will face a breakdown or total forfeiture of prevailing physical, economic, and social support systems; and they will have no effective state to endow them with rights and alleviate their pain’* (Byravan *et al.* 2010, s. 241-242), vilket samtidigt presenterar vilken typ av förpliktelser man ämnar utstaka i sin undersökning. Dock väljer man att inte utpeka enskilda länder som ansvariga för att de utsatta individerna exempelvis ska finna nya bostäder och erhålla lagligt medborgarskap utanför sina egna hemländer. Istället riktar sig författarna till *‘the international community’* där man anser att de första åtgärderna bör utföras. I sin slutsats framhäver författarna att man främst står fast vid två tydliga anrop, att i) det internationella samhällets åtgärder bör återställa de individer och samhällen till dess naturliga och normala funktioner, så som de verkade innan klimatförändringarna, och om inte detta är möjligt, att finansiellt kompensera de berörda, samt ii) att finansieringen fördelas rättvist inom det internationella samhället utifrån dess medlemmars resurser och ansvar inför klimatförändringarna (Byravan *et al.* 2010, s. 257).

3.2 Värdegrunderna och dess enskilda värden

Nedanstående avsnitt i studien utgör teoridelen, och syftar till att konstruera de värdegrunder som i analysen kommer att verka som argumentationsbas för de svar jag kommer fram till i min frågeställning. Huvudargumenten kommer att föras utifrån Edward A. Pages rättviseteoretiska

studier om fördelningen av klimatförändringarnas bördor. Pages huvudargument kommer ta formen av olika värden vilka sedan ligger till grund för argumentationen i analysen. Som komplement integreras även utilitarismen som en egen värdegrund.

3.2.1 Det rättviseteoretiska resonemanget

Bland de artiklar Pages artiklar i ämnet återfinns ett antal vars innehåll är mer präglad av tydliga värdegrunder än andra. I *Distributing the burdens of climate change* sammanfattar Page vad han kommit fram till bör vara de avgörande faktorer angående vilka aktörer som bör stå för de största kraftansträngningarna som klimatförändringarna kommer att utkräva. Page tillämpar en form av rättviseteori där han bland annat anser att de som tjänat mest på olika typer av klimatutsläpp också bör åtgärda de problem som det orsakat. Resonemanget tillämpas i fråga om växthusgasutsläpp, dess inverkan på klimatförändringarna, och finansiell kompensation till missgynnade länder. I korthet kan Pages argumentation delas in i tre huvudavdelningar som sammantaget bildar en principfast plattform för en normativ värdegrund, i den här uppsatsen kallad det rättviseteoretiska resonemanget. De tre avdelningarna kommer att utgöra de värden som kommer ligga till grund för den rättviseteoretiska argumentationen i den senare analysdelen.

3.2.1.1 *Bidragande till problemen*

Det här värdet inbegriper för Page kompensation till offren för klimatförändringarna från de aktörer som orsakat dem samt nedrustning av klimatförändrande aktiviteter (Page 2008, s. 557-558). Då den här studien istället ämnar använda de olika rättviseteoretiska värdena på ett mer specificerat problem kommer värdena att justeras därefter. Den finansiella kompensation som Page inkluderar i sitt resonemang kommer därför att motsvaras av kompensation i form av inhysandet av de flyktingar som väntas, då studien istället fokuserar på de missgynnades minskande territorium. Kort sagt kommer det rättviseteoretiska värdet *bidragande till problemen* användas för att kunna besvara frågan om var invånare från Kiribati, Tuvalu och Marshallöarna bör ta vägen, då deras territorium nu hotas att försvinna till följd av delvis antropogena klimatförändringar.

3.2.1.2 *Möjlighet att betala*

Argumentationen bakom denna avdelning går i stil med att om ett land utifrån dess egna levnadsstandarder besitter en så pass stabil ekonomi, bör landet vid eventuellt överskott

tillsammans med andra länder i liknande situationer finansiera bördorna som uppdragas i och med klimatförändringarna (Page 2008, s. 561-562). Som tidigare klargjorts undersöker den här studien var de missgynnade öborna från Kiribati, Tuvalu och Marshallöarna bör ta vägen i och med stigande havsvattennivåer, och inte vem eller vilka som bör finansiera detsamma. Således kommer Pages resonemang kring *möjlighet att betala* att översättas till *möjlighet att inhysa flyktingar*. Grundtanken kvarstår därmed, dvs. att utan att i praktiken kunna genomföra en finansiering/migration skulle det endast handla om en filosofisk diskussion, och därför inkluderas det här mer praktiska komplement till de övriga värdena.

Det som i analysdelen kommer att bedömmas utgöra en reell möjlighet att inhysa flyktingar är ett lands kapitalreserver samt dess befolkningstäthet, vilket bedömts som de kvalificerande egenskaperna att utgå ifrån i denna fråga. Kort sagt kommer det rättviseteoretiska värdet *möjlighet att inhysa flyktingar* användas för att kunna besvara frågan om var invånare av Kiribati, Tuvalu och Marshallöarna bör ta vägen, då deras territorium nu hotas att försvinna till följd av delvis antropogena klimatförändringar.

3.2.1.3 *Profitören betalar tillbaka*

Det tredje värdet utgörs av Pages resonemang kring BPP, eller *beneficiary pays principle*, som syftar till att belägga bördan av att finansiera klimatlösningarna på de länder som främst dragit nytta av omständigheter som senare bidragit till klimatförändringar. Page ser här strikt till konsekvenserna av ländernas handlanden, så som högre välfärd, ekonomisk stabilitet samt folkhälsa, och sätter de faktorerna i förhållande till historiskt höga halter av utsläpp (Page 2008, s. 562, Page 2012, s. 306-317).

Liksom övriga värden kommer även det här att anpassas för att kunna användas i studiens mer specifika fall. Det filosofiska motivet om att de som dragit nytta av sina växthusgasutsläpp också bör betala tillbaka för dem det drabbat kvarstår, men i form av att de länderna istället bör inhysa flyktingarna som studien fokuserar på. Då Pages resonemang angående erhållna fördelar till följd av utsläppen cirkulerar kring välfärd, hälsa och ekonomisk trygghet kommer detta att mätas i länders *Human Development Index* (HDI), vilket förklaras vidare i analysdelen. Kort sagt kommer det rättviseteoretiska värdet *profitören betalar tillbaka* användas för att kunna besvara frågan om var invånare av Kiribati, Tuvalu och Marshallöarna bör ta vägen, då deras territorium nu hotas att försvinna till följd av delvis antropogena klimatförändringar.

3.2.2 Det utilitaristiska resonemanget

Greene skriver att utilitarismen baseras på etiken om att den handling som i den givna situationen kan frambringa maximal lycka eller nytta för så många individer som möjligt alltid är den rätta (Greene 2007, s. 37-40). Konsekvenserna av en handling är därtill det mest centrala för en utilitarist, i motsats till exempelvis en deontolog som sätter ett större moraliskt värde till själva handlingen. Ett exempel som ofta används för att utmärka skillnaden mellan de två är att utilitaristen hellre offerar en enskild individs liv för att kunna rädda flertalet andra, medan deontologen istället pekar mot den enskilda individens mänskliga rättighet att få leva (Greene 2007, s. 37-40, Berg & Dahlén 2011, s. 6).

Utilitarismen går enligt Tännsjö främst ut på tron om att *'En handling är rätt om och endast om det inte finns något alternativ till den som skulle ge upphov till bättre konsekvenser. Vi har handlat rätt i en situation om det i situationen inte fanns något annat vi kunde ha gjort, som hade haft bättre konsekvenser'* (Tännsjö 2000, s. 26). Detta kan anses vara olika utilitaristers främsta gemensamma nämnare, då det sedan divergerar avsevärt vad gäller uppfattningen om vad som är *rätt*, samt vad *bra konsekvenser* innebär. Hedonismen, även refererad till som den klassiska utilitarismen, utgår ifrån att vad som främst bör maximeras är lycka, eller lust. Välbefinnandet är med andra ord det som skall maximeras, och kan exemplifieras genom att välbefinnandet oftast är lågt då en individs alarm ringer på morgonen, men att det sedan höjs då morgonkaffet inmundigats (Tännsjö 2000, s. 26-31). Utifrån detta strävar den hedonistiske utilitaristen alltid efter att uppleva så hög lycka eller lust som är möjligt efter de förutsättningar man har.

3.2.2.1 *Lyckomaximering för så många som möjligt*

Utifrån ovanstående avsnitt om utilitarismens kärna, och främst då den klassiska hedonismen, kommer värdet *Lyckomaximering för så många som möjligt* att formuleras för att representera den utilitaristiska värdegrunden. Övriga potentiella värden sprungna ur utilitarismen lämnas utanför studien av tids- och utrymmesmässiga skäl, samt av hänsyn till uppsatsen uttalade fokus på den rättviseteoretiska värdegrunden. Värdet kommer därmed ensamt utifrån perspektivet att användas för att kunna besvara frågan om var invånare av Kiribati, Tuvalu och Marshallöarna bör ta vägen, då deras territorium nu hotas att försvinna till följd av delvis antropogena klimatförändringar.

4. Kontext

I metoddelen beskrevs extern giltighet som en väsentlig del av normativ metod. Nedan följer därför ett avsnitt där studiens normativa ställningstaganden förankras i verkligheten samt de reella problem som dessa ställningstaganden syftar till att bidra med kunskap till. Vad som bedömts utgöra relevant information att ta hänsyn till *innan* själva analysen inleds återfinns således i nedanstående avsnitt.

4.1 De stigande havsvattennivåernas orsak och orsakare

De genomsnittliga havsvattennivåerna har varierat kraftigt under de senaste ca 550 miljoner åren då mätningar kunnat göras. För 20 000 år sedan, då jordens glaciärer under den dåvarande glaciäråldern var som allra störst, till både storlek och antal, befann sig havsvattennivåerna troligtvis ca 120 m under de nuvarande. Under den nästföljande, varma perioden för ca 6000-7000 år sedan, tillhörande den nuvarande interglaciära (mellanistid) perioden, var nivån istället 2-3 m *högre* än vad den är idag (Mimura 2013). Således är dagens förändringar hos havsvattennivån inget nytt fenomen.

De bidragande orsakerna till varför nivån nu *stiger* är flera, där exempelvis smältande glaciärer och istäcken ingår, så väl som havsvattnets expansion till följd av ökade atmosfäriska temperaturer (Mimura 2013). Som just klargjorts har den här typen av klimatförändringar skett utan människans hjälp under lång tid, men under de senaste ca 260 åren har tydliga antropogena effekter på klimatförändringarna uppdagats. IPCC skriver i en av sina rapporter att jordens medeltemperatur anses vara osedvanligt hög, och att man ser det som *troligt* att vi nu upplever den varmaste 50-årsperioden under de senaste 1300 åren (IPCC 2007, s. 9). Utsläpp av växthusgaser, och då speciellt koldioxid, är en stor bidragande faktor till att den helt naturliga växthuseffekten *förstärks*, vilket leder till att atmosfären på jorden blir allt varmare (bl.a. Rummukainen 2005). Alltsedan mitten av 1700-talet har de industrialiserade länderna ökat sina CO₂-utsläpp mångfalt. Mätningar visar att den globala koncentrationen av koldioxid i atmosfären befann sig kring 280 ppm före den industriella åldern, men att den siffran stigit till 379 ppm fram

till 2005, vilket anses vara långt över den naturliga nivån (IPCC 2007, s. 2, Page 2008, s. 4-5). IPCC har i sin senaste rapport lagt samman utsläppen av de olika växthusgaserna, och kommit fram till att under perioden 2000-2010 ökade de antropogena utsläppen med i genomsnitt 2,2 procent per år (trots minskning under den ekonomiska krisen 2007-2008), att jämföra med medelökningen på 1,3 procent för perioden 1970-2000 (IPCC 2014, s. 6).

WRI har presenterat en modell där data för perioden 1850-2011 sammanställts för att tydliggöra världens fördelning av bl.a. utsläpp av växthusgaser. De tio länderna som står för den största andelen (totalt, ej per capita) utgörs av USA med hela 27,7 procent av världens totala utsläpp, åtföljt av Kina (10,8), Ryssland (7,8), Tyskland, Storbritannien, Japan, Indien, Frankrike, Kanada och Ukraina, (WRI 2014). Mätningen har dock exkluderat skogsbruk och förändringar i markanvändning, vilket vissa länder gynnas av medan andra missgynnas. Under perioden stod de 25 länderna i toppen för ca 84 procent av alla utsläpp (WRI 2014). Enligt en prognos från för perioden 2000-2025 syns att flera av länderna kan komma att fördubbla, och i vissa fall tredubbla, sina utsläpp innan perioden är över. Främst ökar Indien, Mexiko, Kina och Brasilien, som allra *minst* väntas öka med 50-84 procent, och som mest med 165-225 procent (Baumert *et al.* 2005, s. 18).

4.2 De stigande havsvattennivåernas verkan: Kiribati, Tuvalu och Marshallöarna

Olika prognoser visar att havsvattennivåerna världen över kommer att stiga betydligt under det kommande århundradet, och att bland annat flera lågt belägna önationer allvarligt kommer att påverkas av detta (IPCC 2013, Ferris *et al.* 2011, s. 25, UNFCCC 2005, s. 15). IPCC skriver i sin rapport från 2013 att enligt en av flera modeller väntas havsvattennivåerna ha stigit med 0,52-0,98 meter innan århundradet är slut, om även smältvattnet från glaciärer och Grönlands istäcke tas med i beräkningen. Man anser det vara ett med 66-100 procents säkerhet troligt scenario (IPCC 2013, s. 19, 2²). Då önationerna Kiribati, Marshallöarna och Tuvalus högsta geografiska punkter inte räcker mer än 2-4,88 m ö h, och där samtliga tre nationers genomsnittliga höjd understiger 2,14 m, innebär IPCC:s framtidsprognoser flera sannerligen reella problem för dess invånare (UN 2007, s. 2-3, Ferris *et al.* 2011, s. 12-15). Bortsett det gradvis minskande territoriet ökar också sårbarheten gentemot naturliga fenomen, som s.k. 'king tides', ett speciellt högvatten som i Kiribati medför vågor på upp till 2,8 m (UNU-IAS 2007, s. 3), tropiska cykloner, tsunamis och

torka (UNFCCC 2005, s. 14). Därtill försämras tillgängligheten till drickbart vatten, möjligheten att odla, samt att infrastrukturen i flera hänseenden blir lidande (UNFCCC 2005, s. 14, Ferris *et al.* 2011, s. 15-16). Sammantaget innebär dessa faktorer ett stort hot mot öbornas fortsatta leverne på deras nuvarande territorium, och i längden även territoriernas (över ytan synliga) existens överhuvudtaget.

Hoten om att mista sina territorier tas på största allvar bland önationerna, som i vissa fall redan börjat planera för ett liv bortom dessa hot. Susin Park skriver i sin rapport för UNHCR att: *'According to some estimates, Tuvalu could disappear in the next 50 years, and its government has raised the potential for its full submersion as a key concern. Likewise, Kiribati has sought assurances for its population in the event that its entire territory is submerged'* (Park 2011, s. 1). Kiribati har därför förvärvat 6000 hektar mark av Fiji i syfte att kunna säkerställa tillgången till mat för sitt folk (Fijianska regeringen 2013), samt inlett ett anpassningsprogram där man utbildar den egna befolkningen i professioner som gör dem eftertraktade i länder dit de kan tänkas migrera. Konceptet kallar man *'migration with dignity'* (Kiribatiska regeringen u.å.).

5. Analys

Nedan kommer nu frågeställningen att besvaras genom argumentation utifrån de olika värdena inom det rättviseteoretiska resonemanget. Besvarandet kommer att ske med hjälp av tillhandahållen empiri så som historiska utsläppsdata, HDI-värden och befolkningstäthet. Inledningsvis undersöks varje värde var för sig, där både argument för och emot värdets giltighet i frågan uppmärksammas. Därefter sammanfogas värdena till dess ursprungliga värdegrund, där ett sammantaget svar på frågeställningen samt också ytterligare motargument lyfts fram. Efter detta föreslås en komplettering av det utilitaristiska värdet, vilket sedermera undersöks på liknande sätt som de rättviseteoretiska. Slutligen presenteras resultatet, där de båda värdegrunderna gemensamt använts för att kunna besvara frågan om var de territoriösa klimatflyktingarna bör ta vägen.

5.1 Bidragande till problemen

Med *bidragande till problemen* som argumentationsbas bör de som främst förorsakat de stigande havsvattennivåerna i framtiden att inhysa de individer som mist, eller kommer att mista, sitt territorium till följd av detta. Som beskrevs i avsnitt 4.1 släppte USA (27,7 procent), Kina (10,8), Ryssland (7,8), och så vidare, ut mest växthusgaser av alla världens länder, medan Kina, Mexiko, Brasilien och Indien väntas öka sina utsläpp mest fram till 2025. Enligt värdet *bidragande till problemen* kan man dra slutsatsen att: *Baserat på perioden 1850-2011 bör 84 procent av befolkningarna som kommer tvingas migrera från Kiribati, Tuvalu och Marshallöarna inhysas av de 25 länder som under nämnd period släppt ut motsvarande 84 procent av de växthusgaser som anses vara antropogena. Av dessa 84 procent bör 27,7 garanteras nytt territorium i USA, 10,8 procent i Kina, 7,8 procent i Ryssland, och så vidare. Fördelen med slutsatsen, ur rättviseteoretisk synpunkt, är att ”de som skräpat ner får städa upp”, även om inhysandet av flyktingar nödvändigtvis inte behöver ses som en börda. De 25 länderna med högst utsläppshalter redovisas till fullo i nästa avsnitt i Tabell 1, jämte sammanställd data för värdet *Möjlighet att inhysa flyktingar*.*

Ett övervägande har gjorts angående valet mellan att använda ländernas *totala* växthusgasutsläpp framför *per capita*-mättet. Bägge alternativen innefattar både för- och nackdelar, men huvudmotiveringen till valet ligger t.ex. i att önationen Palau innehar högre utsläppshalter per capita under perioden 1992-2009 än bl.a. Indien, Kina och Frankrike (CDIAC 2011, Gapminder 2014). Med det räknesättet skulle Palau vara mer lämpat att inhysa flyktingar pga. sina höga utsläppshalter än de länderna, trots att exempelvis Kinas utsläpp under perioden 1990-2011 var omkring 35 000 gånger Palaus under perioden 1992-2010 (WRI 2014). Även om WRI:s data för Palau inte inkluderar åren 1990, 1991 och 2011, ges en tydlig bild av hur stor inverkan på klimatet de båda nationernas växthusgasutsläpp kan ha.

Motargumenten till värdet *bidragande till problemens* trovärdighet och genomförbarhet kommer precis som för övriga värden att delas in i en extern och en intern del. De interna motargumenten uppdagar värdets trovärdighet, och beskriver hur värdet kan uppfattas som *orättvist*, i motsats till dess egentliga syfte. De externa motargumenten behandlar värdets genomförbarhet, och presenterar således de viktiga aspekter som värdet *inte* innefattar, och som därför minskar den totala giltigheten för argumentation som bygger på värdet.

Den interna kritik som kan ges till värdet *bidragande till problemen* som grund för var flyktingarna bör ta vägen, dvs. varför det inte alls är rättvist att exempelvis USA bör inhysa 27,7 procent och Japan 3,8 procent av flyktingarna pga. ländernas kumulativa växthusgasutsläpp under perioden 1850-2011, vilar på flera grunder. Dels kan man ifrågasätta precisionen i mätningarna av utsläppen. Hur utvecklade var exempelvis mätinstrumenten, och i förlängningen mätningarna i sig, under den tidiga perioden 1850-1900? Gjordes homogena mätningar över hela världen, eller uppmättes endast ett fåtal länder och aktörers utsläppsaktivitet? Dessutom ingår i dagens mätningar som redan nämnts varken skogsbruk eller förändring i markanvändning, vilket i vissa länders fall har potential att förändra mätningarna väsentligt. Exempelvis beskriver UNFCCC att Brasiliens totala växthusgasutsläpp för såväl 1990, 2000 som 2005 långt mer än fördubblas om förändring i markanvändning och skogsbruk inkluderas i beräkningarna. Under år 2000 utgjorde de två sektorerna hela 63,6% av Brasiliens totala växthusgasutsläpp (UNFCCC u.å.), något som alltså inte inkluderats av WRI och CDIAC för den undersökta perioden 1850-2011. Därtill anses industriella revolutionen som började omkring 1750, vara startskottet för antropogena växthusgasutsläpp i större skala, och där är data ännu mer osäker – om det överhuvudtaget existerar.

Vidare går endast spekulera i huruvida växthusgaser historiskt sett släppts ut i *god tro, låtsat omedvetet* eller *medvetet*, vilket Page är noggrann med att poängtera (2008, s. 559). Därtill finns även alternativet att individer medvetet varit okunniga i ämnet, dvs. att information om växthusgasers

inverkan på miljön undvikits i syfte att inte behöva ta mer ansvar än man klarar av. Som beskrivits är ansvarsutkrävandet av historiska aktörer fylld av hinder som, om inte mätningarna kan göras mer avancerade, riskerar att ge en orättvis bild av världens totala växthusgasutsläpp.

Ännu ett exempel på hur resonemanget om att USA, Kina, Ryssland osv. bör inhysa flyktingarna enligt dagens kumulativa utsläppssiffror kan uppfattas orättvist, är att procentsatserna har stor möjlighet att förändras fram till önationerna *verkligen* blir obeboeliga. Som beskrivits ovan väntas Kina, Mexiko, Brasilien och Indien öka sina utsläpp med upp till 225 procent mellan 2000 och 2025. Det skulle kraftigt öka de ländernas tilldelning av flyktingströmmarna enligt värdet *bidragande till problemen*. Ett definitivt datum för migrationen att äga rum vore därmed önskvärt. Alternativt ett datum gällande som ”bäst före-datum” dit man uppskattar varje lands utsläpp och sedan beräknar dem kumulativt med tidigare data.

Angående att mäta de kumulativa växthusgasutsläppen *totalt* för varje land istället för *per capita*, bör även nackdelarna med valet klargöras. Det mest uppenbart orättvisa är att länder med stora befolkningar tenderar att missgynnas, då länder med mindre befolkningsmängd ger mindre utslag på de totala mätningarna. Det innebär i princip att ett land som Kuwait enligt den här metoden, som enligt WRI innehade det högsta per capita-utsläppet av alla länder för perioden 1990-2011, kan fortsätta på den inslagna vägen innan man behöver stå till svars för det. Detta då man på den kumulativa utsläppsrankingen för perioden 1850-2011 hamnar först på 59:e plats. För att sätta Kuwaits utsläpp på 62,62 tCO₂e (Totala summan av alla växthusgaser i metriska ton) i perspektiv kan man jämföra med USA:s 21,02 tCO₂e för samma period, lite drygt en tredjedel av Kuwaits utsläpp (WRI 2014). Resonemanget som används i den här studien ger alltså en orättvist stor skuld till befolkningsrika länder, medan länder med små befolkningar men höga per capita-utsläpp faller bort.

5.2 Möjlighet att inhysa flyktingar

Med utgångspunkt i det här värdet har länderna med störst ekonomiskt överskott och minst befolkningstäthet tolkats som de främsta alternativen för allokeringen av de i framtiden territoriella öborna. Som beskrevs i teoriavsittet syftar värdet till att fylla en mer praktisk funktion inom det rättviseteoretiska perspektivet. Att inom ett reellt och praktiskt problem som detta enbart spekulera i moralfilosofisk rättvisa skulle innebära mycket arbete utan användbara resultat. Således ingår värdet *Möjlighet att inhysa flyktingar* i den här uppsatsen, som en del av den övergripande rättviseteorin, för att förutom själva problemet också kunna förankra *svaret* i

verkligheten. För att underlätta sammanställandet av data undersöks endast de 25 länder som släppt ut mest växthusgaser under perioden 1850-2011, dvs. de länder som behandlades under värdet *bidragande till problemen*. Tabell 1 visar nedan resultatet för föregående värde, samt samma länders totala rikedomar och befolkningstäthet:

Tabell 1: *Bidragande till problemen samt möjlighet att inhysa flyktingar*

<i>Bidragande till problemen¹</i>	<i>Totala rikedomar²</i>	<i>Befolkningstäthet³</i>
1. USA	448	35
2. Kina	3880	145
3. Ryssland	509	9
4. Tyskland	198	231
5. Storbritannien	104	265
6. Japan	1266	349
7. Indien	298	421
8. Frankrike	145,1	121
9. Kanada	71	4
10. Ukraina	20	79
11. Polen	106	126
12. Italien	145,7	203
13. Australien	52	3
14. Mexiko	180	63
15. Sydafrika	49	44
16. Sydkorea	345	516
17. Spanien	46,33	94
18. Iran	.*	45**
19. Kazakstan	24	6
20. Belgien	26	370
21. Brasilien	358	24
22. Tjeckien	56	136
23. Nederländerna	46,30	498
24. Indonesien	99	138
25. Saudiarabien	737	13

Kommentar:

¹ = Uppmätt i procent av hela världens utsläpp under perioden 1850-2011. **Källa:** WRI 2014

² = Totala rikedomar inklusive guld, mätt i miljarder US dollar. **Källa:** Världsbanken 2013a

³ = Befolkningstäthet mätt i capita/km². **Källa:** Världsbanken 2013b

* Ingen tillgänglig data sedan 1982

** **Källa:** UNFPA 2012

Tabell 1 visar att Kina är det land vars kapitalreserver är allra störst, men samtidigt att landets höga befolkningstäthet resulterar i placeringen 17 av 25 bland länderna i tabellen. Det sammanlagda värdet för placeringarna blir då 18, vilket i sin tur medför en sjätteplats bland länderna i tabellen. Således kan Kina, enligt värdet *möjlighet att inhysa flyktingar*, anses vara det sjätte mest lämpade landet att ta emot flyktingarna från Kiribati, Tuvalu och Marshallöarna. Det land som enligt denna metod bör ta in flest flyktingar är Ryssland, med både fjärde störst kapitalreserv samt fjärde glesast befolkade land. Andraplaceringen delas mellan USA och Brasilien, fjärdeplaceringen delas av Saudiarabien och Kanada, och sjundeplaceringen efter Kina innehåller Australien. Ett förtydligande av vad som undersöks i Tabell 1 redovisas i Tabell 2, där de båda

värdena *bidragande till problemen* samt *möjlighet att inhysa flyktingar* ställs sida vid sida för att skillnader och likheter enkelt ska kunna iakttas.

Tabell 2: *Bidragande till problemen jämfört med möjlighet att inhysa flyktingar*

<i>Bidragande till problemen¹</i>	<i>Möjlighet att inhysa flyktingar²</i>
1. USA	1. Ryssland
2. Kina	2. USA, Brasilien
3. Ryssland	3. -
4. Tyskland	4. Saudiarabien, Kanada
5. Storbritannien	5. -
6. Japan	6. Kina
7. Indien	7. Australien
8. Frankrike	8. Mexiko
9. Kanada	9. Japan
10. Ukraina	10. Frankrike
11. Polen	11. Kazakstan
12. Italien	12. Polen, Sydafrika
13. Australien	13. -
14. Mexiko	14. Tyskland
15. Sydafrika	15. Italien
16. Sydkorea	16. Indien, Indonesien
17. Spanien	17. -
18. Iran	18. Tjeckien, Spanien, Sydkorea
19. Kazakstan	19. -
20. Belgien	20. -
21. Brasilien	21. Storbritannien
22. Tjeckien	22. Ukraina
23. Nederländerna	23. Belgien
24. Indonesien	24. Nederländerna
25. Saudiarabien	Iran*

Kommentar:

¹ = Uppmätt i procent av hela världens utsläpp under perioden 1850-2011. **Källa:** WRI 2014

² = Placeringarna har delats ut internt mellan de 25 länder som tagits fram genom värdet *Bidragande till problemen*. Stora totala rikedomar samt låg befolkningstäthet har tolkats som en indikation för god *Möjlighet att inhysa flyktingar*. Ländernas placeringar har räknats ut som ett medeltal av placeringarna för *Totala rikedomar* samt *Befolkningstäthet* i Tabell 1.

* Oplacerade pga. bristfällig data.

Som synes i Tabell 2 innehar USA, Ryssland, Kina, Japan, Kanada och Frankrike placeringar bland de första tio på bägge listor, vilket kommer att utvärderas närmare när rättviseteorins samtliga värden undersökts.

Den interna kritik som kan användas uttrycks delvis av Page då själva rättvisefaktorn i argumentationen utelämnas. Det blir exempelvis möjligt att ett land som för alltid haft obefintliga utsläpp samt skött sin ekonomi kan komma att få betala klimatförändringarnas nota hos länder som ohejdat släppt ut växthusgaser samt misskött sin egen ekonomi (Page 2008, s. 561-562). Exemplet kan översättas till att ett glesbefolkat land med stabil ekonomi och utan den minsta koppling till växthusgasutsläpp, *skulle* kunna komma att få inhysa flyktingar från en önation som själva bidragit i hög grad till sitt eget öde. Här lämnas med andra ord frågan om *varför* de som kan *bör* finansiera någon annans problemlösningar utanför bilden. Således är värdet inte grundat i rättvisa, utan kompletterar *bidragande till problemen*, samt det nedan undersökta värdet *profitören*

betalar tillbaka, med en dimension som enbart vänder sig till den praktiska genomförbarheten av problemets lösning. En parallell kan här dras till progressiv beskattning, där de mest välavlönade får betala en högre procent skatt än mer lågavlönade, vilket ur flera ideologiska perspektiv anses högst orimligt och orättvist. Faktum kvarstår dock, att finansiering aldrig kan ske utan kapital, och att flyktingar aldrig kan hysas där det inte finns plats.

Denna kritik kan främst riktas till värdet *möjlighet att inhysa flyktingar* då det används ensamt, något som i den här uppsatsen undvikits genom att endast undersöka de 25 länder med högst utsläppshalter. Samma orättvisa kvarstår dock internt de länderna emellan.

5.3 Profitören betalar tillbaka

Den rättviseteoretiska värdegrundens tredje och sista värde utgår ifrån att det är rättvist att de länder som i högsta grad profiterat på sina växthusgasutsläpp nu bör gottgöra detta genom att betala tillbaka till dem som nu far illa av utsläppen. Som välfärdsmått har jag valt Human Development Index (HDI), vilket inkluderar medellivslängd, utbildningsnivå samt bruttonationalprodukt (BNP), och mäts från 0.000 till 1.000 där det senare signalerar perfekt HDI. Motiveringen till valet är att endast BNP är bristfälligt som välfärdsmått för att det endast behandlar ett lands ekonomi, inte dess befolkning. Utökade välfärdsmått har utvecklats utifrån HDI-måttet, men data inom dessa sträcker sig alltför få år tillbaka i tiden för att kunna dra slutsatser utifrån dem.

Att förlita sig på att ett ökat HDI *uteslutande* kan härledas till ett lands växthusgasutsläpp vore att överdriva, men att industrialisering har lett till en förbättrad och effektiviserad ekonomi kan de flesta nog instämma i. Genom att använda organisationen Gapminders grafiska verktyg kan Världsbankens och CDIAC:s data fastställa att flera av de tidigt industrialiserade länderna ökade sina utsläpp under perioden 1800-1850, och att samma länders BNP per capita började öka markant kring 1900-talet och framåt (Gapminder 2011, Världsbanken 2013c, CDIAC 2011). Som redan beskrivits är det svårt att exakt fastställa hur stor bakgrund ökade HDI-värden har i verksamheter som medfört växthusgasutsläpp, men enligt den data som finns tillgänglig följs onekligen de två värdena åt. Brasilien hade exempelvis ett HDI-värde på 0.131 (Crafts 1997, s. 13) och ett årligt växthusgasutsläpp på ca 50 miljoner metriska ton (CDIAC 2011), vilka de senaste hundra åren höjts parallellt med varandra till de nuvarande nivåerna på 0.744 (UNDP 2014) respektive drygt 11 miljarder metriska ton (CDIAC 2011). Det innebar att Brasiliens HDI ökade mer än fyrfalt under perioden, samtidigt som växthusgasutsläppen ökade med mer än 226

gångar sitt ursprungliga värde. Likaså hade Japan 1950 ett HDI på 0.529, vilket till 2013 steg till 0.887, alltså en ökning med närmare sjuttio procent (UNDP 2014), medan växthusgasutsläppen under samma period ökade närmare 500 gånger ursprungsvärdet (CDIAC 2011).

Vad föregående beräkningar främst visar är att även om statistiska verktyg användes kommer egentliga slutsatser angående korrelation fortfarande vara svåra att dra. Länder som Kina, Indien och Indonesien tog alla stora kliv framåt vad gäller HDI under perioden 1980-2010. Under perioden steg samma länders växthusgasutsläpp kraftigt (CDIAC 2011, UNDP 2014). Längre tillbaka i tiden sträcker sig dock inte den data som gör det möjligt att på allvar jämföra världens alla länders utveckling inom de berörda områdena. För att kunna utröna vilka länder som främst dragit nytta av att släppa ut skadliga växthusgaser behöver analysen således övergå till en mer hypotiserande natur, vilket inte är tanken.

Undersöks istället BNP/capita i förhållande till växthusgasutsläppen för de 25 länder som undersökts i avsnitten 5.1 samt 5.2 kan en tydlig struktur urskiljas där länderna inledningsvis ökat sina utsläpp mångfald, varpå en stor ökning av BNP/capita följt (CDIAC 2011, UNDP 2014, Gapminder 2014). Antagandet att: *länderna som släppt ut mest växthusgaser sedan 1850 har också profiterat på olika sätt genom detta. Såväl HDI som, och framförallt, BNP/capita har under perioden 1850-2011 höjts markant i takt med att utsläppen ökat ännu mer*, kan göras, men svårigheterna att till fullo bevisa ett genuint samband återstår fortfarande. Enbart utifrån värdet *profitören betalar tillbaka* är det alltså problematiskt att utnämna vilka länder som profiterat allra mest på växthusgasrelaterade aktiviteter, och i förlängningen då även vilka länder som bör inhysa de flyktingar som den här studien riktar sig till.

Den interna kritik som tydligast uppenbarar sig är problematiken med att utstaka *hur mycket* någon profiterat på *vad*, och exakt *vad* profiten är. Ser man t.ex. istället till växthusgasutsläpp per capita innehar Indien ett mer än dubbelt så högt värde gentemot önationer som Samoa och Mikronesien, men ändå har de två länderna lyckats uppnå ett högre HDI än Indien. Samma sak gäller för önationen Palau som enligt samma mätningar uppnår ett högre HDI än Kazakstan, trots att dess invånare i genomsnitt inte ens når upp till kazakernas halva utsläpp per capita (CDIAC 2011, UNDP 2014, Gapminder 2014).

Vidare kan diskuteras huruvida dagens befolkningar ska stå till svars för vad deras landsfränder uträttade för omkring 150-160 år sedan, och antagligen ännu längre tillbaka i historien. Om dessa landsfränder, medvetet eller omedvetet, släppte ut växthusgaser för att gynna framtida generationer, bör dagens generationer då åläggas de bördor som det orsakat? Page talar om detta som en slags *forced benefit*, där de som gynnats av exempelvis industrialiseringen på 1750-talet inte valt detta själva, utan fått finna sig i den (lyckliga) lott de givits (Page 2008, s. 563, Page

2012, s. 317-322). Rättvisan i värdet *profitören betalar tillbaka* kan därför rimligen ifrågasättas då profitören i det här fallet inte var den som *felade*, men som enligt modellen ändå blir den aktör som får *betala tillbaka*.

Page tar dock i samband med motargumentet upp 'justice as reciprocity', vilket innebär att fördelaktiga utbyten ska kunna ske över generationer (Page 2008, s. 563, Page 2012, s. 317-322). I det här fallet kan det betyda att dåtidens fabrikörer och beslutsfattare, som tilläts och själva tillät mer eller mindre ohämmade växthusgasutsläpp i syfte att gynna framtida generationers välbefinnande, ges i utbyte att dåtidens framtida generationer nu får 'städa upp' efter alla utsläpp som delvis lett till dagens välfärd. Med detta tankesätt ointetgöras även motargumentet från avsnitt 5.1 angående medvetna eller omedvetna handlingar, då endast konsekvenserna av dåtidens handlingar mäts och inte själva syftet i handlingarna. *Egenvärdet* kan anses vara gott i handlingen att industrialisera samhället i hopp om att utvinna en mer effektiv ekonomi och i längden en högre välfärd för framtida generationer. *Konsekvenserna* har däremot visat sig både goda och onda, bl.a. i form av positiv välfärd men en negativ miljöpåvekan. Badersten beskriver det här som skillnaden mellan *intrinsic* och *extrinsic values* (Badersten 2006, s. 25-26).

5.4 Rättfärdigande av de tre rättviseteoretiska värdena som en enhet

Sammantaget utgör de tre just genomgångna värdena en värdegrund som på ett ungefärligt sätt besvarar frågan om var Kiribati, Tuvalu och Marshallöarnas invånare bör ta vägen då deras territorium blir alltmer obeboeliga, i takt med att delvis antropogena klimatförändringar har en allt större inverkan på de berörda territorierna. I avsnitt 5.3 tydliggjordes den omfattande interna problematiken i att precisera vilka länder som profiterat mest på sina växthusgasutsläpp. För enkelhetens skull visar därför Tabell 3 i den tredje kolumnen de 25 mest växthusgasutsläppande ländernas inbördes HDI-ranking, för att representera värdet *Profitören betalar tillbaka*:

Tabell 3: *Bidragande till problemen* jämfört med *Möjlighet att inhysa flyktingar* och *Profitören betalar tillbaka*

<i>Bidragande till problemen¹</i>	<i>Möjlighet att inhysa flyktingar²</i>	<i>Profitören betalar tillbaka³</i>
1. USA	1. Ryssland	1. Australien
2. Kina	2. USA, Brasilien	2. Nederländerna
3. Ryssland	3. -	3. USA
4. Tyskland	4. Saudiarabien, Kanada	4. Tyskland
5. Storbritannien	5. -	5. Kanada
6. Japan	6. Kina	6. Storbritannien

7. Indien	7. Australien	7. Sydkorea
8. Frankrike	8. Mexiko	8. Japan
9. Kanada	9. Japan	9. Frankrike
10. Ukraina	10. Frankrike	10. Belgien
11. Polen	11. Kazakstan	11. Italien
12. Italien	12. Polen, Sydafrika	12. Spanien
13. Australien	13. -	13. Tjeckien
14. Mexiko	14. Tyskland	14. Saudiarabien
15. Sydafrika	15. Italien	15. Polen
16. Sydkorea	16. Indien, Indonesien	16. Ryssland
17. Spanien	17. -	17. Kazakstan
18. Iran	18. Tjeckien, Spanien, Sydkorea	18. Mexiko
19. Kazakstan	19. -	19. Iran
20. Belgien	20. -	20. Brasilien
21. Brasilien	21. Storbritannien	21. Ukraina
22. Tjeckien	22. Ukraina	22. Kina
23. Nederländerna	23. Belgien	23. Indonesien
24. Indonesien	24. Nederländerna	24. Sydafrika
25. Saudiarabien	Iran*	25. Indien

Kommentar:

¹ = Uppmätt i procent av hela världens utsläpp under perioden 1850-2011. **Källa:** WRI 2014

² = Placeringarna har delats ut internt mellan de 25 länder som tagits fram genom värdet *Bidragande till problemen*. Stora totala rikedomar samt låg befolkningstäthet har tolkats som en indikation för god *Möjlighet att inhysa flyktingar*. Ländernas placeringar har räknats ut som ett medeltal av placeringarna för *Totala rikedomar* samt *Befolkningstäthet* i Tabell 1. **Källa:** Världsbanken 2013a och Världsbanken 2013b.

³ = Samma 25 länders inbördes HDI-ranking. **Källa:** UNDP 2014

* Oplacerade pga. bristfällig data.

Genom att ta fram ett medelvärde för placeringarna skulle listan över de elva länderna i topp, och därmed de som enligt den rättviseteoretiska värdegrunden bör vara de som inhyser flest av de i studien berörda önationernas invånare, se ut så här:

Tabell 4: *Det rättviseteoretiska svaret på Fråga 1.*

Totalplacering utifrån de 3 rättviseteoretiska värdena¹

1. USA (6)
 2. Kanada (18)
 3. Ryssland (20)
 4. Australien (21)
 5. Tyskland (22)
 6. Japan (23)
 7. Frankrike (27)
 8. Kina (30)
 9. Storbritannien (32)
 10. Italien och Polen (38)
-

Kommentar:

¹ = Summan av respektive lands inbördes placeringar inom de tre rättviseteoretiska värdena *Bidragande till problemen*, *Möjlighet att inhysa flyktingar*, samt *Profitören betalar tillbaka*, syns i parenteserna till höger om landet.

Källor: WRI 2014, Världsbanken 2013a och b, UNDP 2014, UNFPA 2012

Således existerar nu ett svar på frågeställningen, om än med flera beaktade interna brister där själva rättvisan i argumenteringen kan ifrågasättas. Ett rättfärdigande av varför Tabell 4 bör ligga till grund för de beslut som kommer att behöva tas i takt med att invånarna av önationernas situation försämras kan sammanfattas på följande vis:

Baserat på vilka länder som under perioden 1850-2011 släppte ut mest växthusgaser, vilka bidragit till klimatförändringar så som förhöjda havsvattennivåer, har de 25 länder tagits fram som, bortsett skogsbruk samt förändringar i markanvändning, släppt ut allra mest av nämnda växthusgaser. Bland de 25 länderna har sedermera möjligheten att inhysa flyktingar undersökts i fråga om ländernas egna kapitalreserver och befolkningstäthet. Här har stora kapitalreserver och låg befolkningstäthet tolkats som goda möjligheter att inhysa flyktingar. Därefter har ett högt HDI-värde, vilket innefattar utbildningsgrad, förväntad livslängd samt bruttonationalprodukt per capita, tolkats som att länderna i fråga profiterat på sina växthusgasutsläpp.

Sammanställningen av de tre värdena *Bidragande till problemen*, *Möjlighet att inhysa flyktingar*, samt *Profitören betalar tillbaka*, visar att USA är det land dit flest utsatta bör ta sin tillflykt, följt av främst Kanada, Ryssland, Australien och Tyskland.

Den interna kritiken gentemot varje värde behandlades i sina respektive avsnitt, och kan sammanfattas på följande sätt:

Tabell 4, som enligt studiens rättviseteoretiska värdegrund anses presentera det mest rättvisa svaret på frågan om var önationernas flyktingar bör ta vägen, kan anses *orättvis*, därför att: i) precisionen i mätningarna av historiska växthusgasutsläpp kan vara bristfälliga, ii) växthusgasutsläppen kan ha utförts i god tro, iii) fördelningen mellan ländernas växthusgasutsläpp kommer med stor sannolikhet att förändras fram tills själva migrationen förväntas inträffa, iv) när de totala växthusgasutsläppen för ett helt land mäts, istället för att använda per capita-måttet, tenderar befolkningsrika länder att missgynnas medan mindre länder med höga per capita-utsläppshalter istället glöms bort, v) möjligheten att inhysa flyktingar *per se* är ingen rättvis anledning att göra detsamma, vi) precisionen i mätningarna vad gäller *hur* ett land profiterat på sina växthusgasutsläpp är bristfälliga då en mängd andra faktorer samtidigt spelar in, samt vii) problematiken som kan upplevas då dagens generationer i exempelvis USA och Kanada ej valt sina egna öden, dvs. att deras välfärd 'påtvungats' dem, och att de därför inte är skyldiga att betala tillbaka någon för detta.

Vidare ska nu de *externa* invändningarna gentemot det rättviseteoretiska resonemanget som värdegrund genomgås. Som beskrevs i avsnitt 5.1 tar de externa invändningarna upp vad som saknas i argumentationen för varför USA, Kanada, Ryssland, osv., bör inhysa flyktingarna. Mer

exakt synliggörs nedan vilka logiska luckor som finns i rättfärdigandet av det rättviseteoretiska resonemanget och dess tre underliggande värden. Här testas med andra ord *genomförbarheten*, och i förlängningen även trovärdigheten, av värdegrunden som argumentationsbas för den typ av problem som den här studien belyser.

Ferris *et al.* inkluderar i en artikel från 2011 två citat, det första från en medlem av Samoas Röda Korset-organisation och det andra från en representant för en kvinnoorganisation på Salomonöarna, vilka lyder: *'To take a Pacific Islander to the mainland is a sin.'*, samt *'The elderly don't want to leave.'* (Ferris *et al.* 2011, s. 17). Citaten ger en glimt av hur delar av befolkningen *kan tänkas* resonera, och att i detta fall migration till andra önationer i samma region hypotetiskt sett föredras framför de som just presenterats med hjälp av den rättviseteoretiska värdegrunden. Så, enbart för att ett land *orsakat* de omständigheter som lett till migration för andra länders invånare innebär det inte att de nödvändigtvis *vill* migrera till utläppslandet. För detta kan flera motiveringar påvisas. Migranterna kan t.ex. anse de sociokulturella skillnaderna alltför omfattande, en ovilja kan finnas mot att bosätta sig i ett land där de med säkerhet kommer bidra till växande växthusgasutsläpp, eller t.ex. att de geografiska avstånden till det forna hemlandet anses alltför stora.

5.5 Förslag

Att använda Edward A. Pages rättviseteoretiska resonemang angående fördelningen av klimatförändringarnas bördor på ett specifikt fall har medfört svårigheter. Inledningsvis fick värdet *möjlighet att betala* ersättas av *möjlighet att inhysa flyktingar*, vilket ledde till egna ställningstaganden om vad som kan anses vara en rimlig grund för att kunna ta emot flyktingar. Som klagjorts bedömdes låg befolkningstäthet samt stora kapitalreserver som den rimliga grunden i fråga.

Som tydliggjordes i avsnitt 5.4 förekommer flera interna motargument som säger att den rättviseteoretiska värdegrunden *inte* är rättvis, och därmed kan ses som ogiltig då den utger sig för att vara någonting den inte är. De externa motargumenten visar dessutom upp exempel på vad som utelämnats i Pages resonemang, och som därför lämnar praktiska luckor när resonemanget nu applicerats på ett specifikt fall. Svaret som presenterades i avsnitt 5.4, där USA pekades ut som främsta mottagare av de territorielösa flyktingarna kan därför ses som ofullständigt. En första slutsats kan då också dras där den rättviseteoretiska värdegrunden *ensamt* inte klarar av att på ett övertygande sätt kungöra var önationernas invånare bör ta vägen då deras territorier försvinner.

Mitt förslag utifrån vad som hittills analyserats är att i en mindre omfattande analys undersöka *utilitarismens* kompatibilitet med problemet, då perspektivet i högre grad tar hänsyn till vad de inblandade aktörerna själva föredrar. Således följer nedan ett kortare avsnitt där värdet *lyckomaximering för så många som möjligt* analyseras i samma ämne som tidigare värden, följt av resultatavsnittet där alla fyra värden sammanfogas i ett slutgiltigt resultat för studien.

5.6 Lyckomaximering för så många som möjligt

Enligt detta värde, grundat i hedonistisk utilitarism, där lycka och välmående hos så många som möjligt i en given situation eftersträvas, kommer önationernas invånares egna önskningar att undersökas. Därefter följer en kortare redogörelse över vad potentiella värdländers viljor kan tänkas bestå av. Kort sagt, det ska nu i korta drag undersökas vilket scenario som kan tänkas glädja flest individer.

Som tagits upp i avsnitt 5.4 skriver Ferris *et al.* att deras undersökning visat att öborna i Stilla Havsområdet, och däribland Kiribati, Tuvalu och Marshallöarna, unisont inte *vill* migrera till exempelvis USA, Ryssland eller Kina. Citatet *'To take a Pacific Islander to the mainland is a sin.'* (Ferris *et al.* 2011, s. 17) vittnar om en ovilja att överge de kulturer som existerar inom önationerna. Mycket av näringslivet och kulturen bygger dessutom på ö-relaterade företaganden, så som fiske, och turism specifik för just den här typen av önationer (UNFCCC 2005, s. 6, 25-26).

De förebyggande åtgärder som hittills utförts av önationerna själva inkluderar bl.a. Kiribatis förvärvande av 6000 hektar mark på Fijis näst största ö, Vanua Levu. Det kan tydas som att närområdet prioriteras, även om man inledningsvis ämnar använda marken för odling, för att kunna lösa en del av matfrågan som besvärar kiribatierna (Kiribatiska regeringen 2014). Därtill har befolkningen på den Kiribatiska ön Banaba relokaterats till Rabi Island, tillhörandes Fiji, pga. gruvdriften som bedrevs på ön och sedermera gjorde den närmast obeboelig under 40-talet (MRG 2005), samt den tuvaluiska befolkningen på Vaitupu inköp av den fijianska Kioaön (McAdam 2010, s. 17¹⁰⁹). Ett exempel på en önationens agerande i en liknande situation kan hämtas från Nauru, där det fram till 1960-talet hade utvunnits fosfat genom gruvdrift till ett så högt pris att långtgående förhandlingar pågick mellan det egna landet och Australien om att relokera hela befolkningen till det australiska fastlandet. Förslaget avböjdes av nauruerna som istället eftersökte en egen ö i samma tempererade zon som Nauru, varpå de erbjöds uppehälle på australiska Curtis Island (McAdam 2010, s. 17). Dock skedde detta först sedan olika platser tillhörandes Papua Nya Guinea bedömts som bristfälliga enligt de tre krav man då utgick ifrån, nämligen: *'employment*

opportunities enabling Nauruans to maintain their standard of living; a community which would accept the Nauruans; and willingness and readiness on the part of the Nauruans to mix with the existing people.' (International Court of Justice 1990, s. 30). Förhandlingarna om Curtis Island visade sig ofrukt samma då Naurus befolkning inte ville acceptera Australiens krav om ett leverne utefter vad ett australiskt medborgarskap skulle innebära. Nauruerna vidhöll att dess identiteter skulle försvinna om de tvingades leva efter andra premisser än sina egna, och avtog därmed förslaget de enligt australierna själva frikostigt givits (McAdam 2010, s. 17-19).

Ovanstående exempel är få, som tur är, och utgör således inget starkt fundament att dra slutsatser ifrån. Dock visar de att en potentiell migration verkar föredras regionalt, dvs. så nära ursprungslandet som möjligt, och då allra helst dit man kan utöva sin suveränitet som stat. En eller flera relativt närbelägna öar där suverän makt kan utövas, i fråga om att inte behöva rätta sig efter andra länders lagar, regler och normer av hänsyn till den egna nationella identiteten, bör således vara den mest lyckomaximerade lösningen utifrån *öbornas synvinkel*. Detta är dock en grov generalisering och inkluderar högst troligen långt ifrån alla öars olika önskemål i frågan. För att ändå gå vidare med konkreta exempel kan Australien och Papua Nya Guinea nämnas som potentiella värdländer. De två tillhör samma kontinent som de berörda önationerna samtidigt som bägge förfogar över ett stort antal obebodda öar att bosätta sig på. Som beskrivits har Australien dessutom visat sig relativt medgörliga i dessa frågor tidigare, medan exemplet om Nauru visade att Papua Nya Guinea inte uppfyllde migrationskraven.

Angående potentiella värdländers viljor är inom den här studien endast spekulationer möjliga, av hänsyn till utrymme, tidsaspekten samt den uttalade fokuseringen på rättviseteoretisk argumentation. En lämplig metod kunde exempelvis vara att beräkna hur många potentiella flyktingar det rör sig om, generalisera deras viljor utefter slutsatsen om *öbornas synvinkel* från avsnittet ovan, för att sedan jämföra dem med befolkningarnas respektive viljor i de potentiella värdländerna. Värdländernas befolkningsmängd, alternativt den del av befolkningen som väntas beröras av migrationen, skulle sedan ställas gentemot det tilltänkta antalet flyktingar som kunde tänkas inhysas av värdlandet. På så sätt kunde man utstaka vilket scenario som i teorin bör göra *flest* individer lyckliga, där exempelvis önskingarna hos Tuvalus ringa befolkning på ca 10 000, eller Kiribatis på omkring 104 000 (Världsbanken 2014), kunde sättas i förhållande till den fijianska ön Vanua Levus befolkning på omkring 130 000 (Fijiguide 2014). Det scenario där flest individer kan göras så lyckliga som möjligt är sedermera det alternativ man enligt värdet *lyckomaximering för så många som möjligt* bör utgå ifrån. Faktorer som kunde tänkas spela in i värdlandsbefolkningens motiveringar till varför man vill, eller inte vill inhysa dessa flyktingar vore de sedvanliga argumenten inom migrationsfrågor. Det skulle även handla om hur pass tungt de

olika befolkningarnas önskningar väger, där flyktingarna kan komma att helt stå utan eget territorium vilket de naturligtvis inte skall behöva, medan ett potentiellt värdland istället har de sociopolitiska och ekonomiska frågorna att tänka på.

Sammanfattningsvis kan sägas att det utilitaristiska värdet *lyckomaximering för så många som möjligt* endast vid mer omfattande studier *kan* vara kompatibelt med migrations- och miljöfrågor. Dock adderar detta perspektiv precision till studien, eller åtminstone en föräning om att vad som enligt det rättviseteoretiska resonemanget kan anses som en rättvis fördelning av kommande flyktingströmmar från de berörda önationerna inte nödvändigtvis är lämplig, sett till de berördas välmående.

5.7 Sammanfattning

Som beskrevs i avsnitt 5.4 är slutsatsen utifrån den rättviseteoretiska argumentationen att USA bör inhysa flest klimatflyktingar från Kiribati, Tuvalu och Marshallöarna. Tabell 4 visar att Kanada, Ryssland, Australien och Tyskland följer USA i ordningen, vilket kan tydas som att de bör ta in näst, tredje mest, osv. Det drivande argumentet har varit *Bidragande till problemen*, som från början gjorde att länderna togs med i beräkningarna, varefter andra faktorer som befolkningstäthet och totala rikedomar vägts in.

Enligt värdet *Lyckomaximering för så många som möjligt* kunde inga konkreta svar ges, då det skulle innebära extremt omfattande undersökningar bland befolkningarna i många länder. Baserat på ett fåtal artiklar i ämnet och tidigare snarlika situationer kunde dock fastställas att närområdet, ett liknande klimat samt fortsatt suveränitet prioriteras av öborna själva. Australien kvarstår då som det mest lämpliga alternativet framför främst Papua Nya Guinea.

Australien kan därmed sägas vara det enda land som *någorlunda* uppfyller kraven från bägge värdegrunder, medan det mest rättvisa alternativet istället vore USA.

6. Slutsats och förslag till utökad forskning

6.1 Värdegrundernas kombinerade svar på frågeställningen

Enligt de rättviseteoretiska värdena *Bidragande till problemen*, *Möjlighet att inhysa flyktingar*, samt *Profitören betalar tillbaka* bör USA och Kanada, följt av Tyskland, Australien och Ryssland, inhysa *flest* av de i framtiden territorielösa klimatflyktingarna. De länder som ingått i beräkningen är de som enligt olika databaser släppt ut högst halter av växthusgaser under perioden 1850-2011, varefter länderna erhållit olika placeringar utefter det medelvärde som beräknats i tur och ordning utifrån växthusgasutsläpp, befolkningstäthet, totala kapitalreserver samt HDI. Historiskt höga utsläpp, låg befolkningstäthet, stora kapitalreserver, samt ett högt HDI, har i studien bedömts indikera ett land som *lämpligt* att inhysa de berörda flyktingarna, med motivet att de framtida flyktingarna redan nu far illa av utsläppen.

Flera såväl interna som externa problem med det rättviseteoretiska resonemanget tas upp i avsnitt 5.4. De externa problemen angående flyktingarnas och värdländernas egna viljor i frågan, dvs. var de territorielösa individerna skulle *föredra* att migrera, samt hur befolkningarna i potentiella värdländer skulle tänkas reagera på en sådan migration, behandlas därför utifrån ett utilitaristiskt synsätt i avsnitt 5.6. Här undersöks värdet *lyckomaximering för så många som möjligt*, vilket föga överraskande visade sig vara en alltför omfattande uppgift i syfte att endast komplettera det rättviseteoretiska resonemanget. En ytlig undersökning gjordes därför, som utifrån de potentiella migranternas perspektiv indikerade att de helst migrerar i närområdet, och allra helst till liknande öar där de kan utöva sin statliga suveränitet utan att underminera sig andra statsmakter. De historiska exempel slutsatserna främst vilar på kan dock inte ses som representativa på ett tillfredsställande sätt, då varje specifik önations situation är unik.

För att komplettera den rättviseteoretiska värdegrundens resultat med det för den utilitaristiska, kan ett sammantaget resultat för den här studien tas fram. Bland de tjugofem länder som släppt ut allra mest växthusgaser, och som därför inkluderats i beräkningarna för hur pass lämpliga dessa länder är för inhysning av klimatflyktingar, återfinns endast ett land som geografiskt uppfyller kraven enligt det utilitaristiska delvärdet om vad migranterna själva föredrar:

Australien, och då helst öar på australiskt territorium, med motiveringen att landet i) släppt ut trettonde mest växthusgaser av världens alla länder under perioden 1850-2011, att man ii) delvis och högst troligen dragit nytta av detta på så sätt att landets HDI år 2014 var högst bland de tjugofem största utsläppsländerna, att man iii) sett till befolkningstäthet och kapitalreserver är det sjunde mest lämpliga landet bland de tjugofem största utsläppsländerna att inhysa flyktingar, samt att man iv) enligt värdet *lyckomaximering för så många som möjligt* kan anses vara en relativt lämplig plats att migrera till utifrån öbornas egna, om än generaliserade, geografiska önskemål.

6.2 Återkoppling till syftet om normativ politisk teori

Att använda normativ politisk teori som metod inom området för globala klimatproblem har genom den här uppsatsen visat såväl positiva som negativa sidor. En studie är sällan helt oproblematiserad, och bland de hinder som främst gjort sig påmind under den här uppsatsens genomförande har ett av dem legat i appliceringen av *teoriernas moralfilosofiska ställningstaganden* på studiens *reella problem*.

Page diskuterar i sina artiklar (2008, 2011) klimatförändringarnas bördor på ett mer generellt plan, där han argumenterar för att de som främst orsakat och dragit nytta av växthusgasutsläppen samt innehar ett ekonomiskt överskott, bör *finansiera* de bördor som klimatförändringarna medför och kommer att medföra. I den här uppsatsen har Pages rättviseteoretiska värden, till viss del modifierade, tillämpats på ett mer specifikt problem.

Exempelvis har en ansats gjorts att bringa klarhet i vilka länder som profiterat på sina växthusgasutsläpp, något som visade sig fyllt av svårigheter. Page förklarar att de länder med högst välfärd i världen aldrig hade nått dit de är idag utan de mängder växthusgaser de släppt ut under tiden (Page 2008, s. 562-564). Att i praktiken *spåra* utsläppen till specifika investeringar som sedan visat sig leda till välfärd är dock en närmast omöjlig uppgift, då mängder av andra faktorer spelat en parallell roll med växthusgasrelaterad verksamhet. Detta, tillsammans med liknande företeelser så som spårning av historiska utsläppshalter och valet av totala utsläppshalter framför de som mätts per capita, gör att en potentiell operationalisering av det rättviseteoretiska resonemanget i den här frågan blir ytterst komplex. Stora framsteg inom bl.a. utsläppsspårning vore nödvändigt innan man kan ge ett definitivt svar på frågan om vilka som *rättvist* bör ta mest ansvar för klimatförändringarnas effekter, och däribland även var framtida klimatflyktingar bör ta

vägen. Då utgångspunkten är rättvisa blir argumenteringen bristfällig om den på flera sätt kan anses direkt orättvis. Således lämpar sig inte just denna normativa politiska teori när det handlar om att praktiskt tillämpa den.

Metodologiskt talat kan en normativ analys *i egentlig mening* anses vara bristfällig i det här fallet, då endast en ensam värdegrund används. I fallet med den rättviseteoretiska värdegrunden föll viktiga aspekter bort, som exempelvis var flyktingarna själva ville migrera och om potentiella värdländer ens befann sig i samma världsdelen som de berörda önationerna. Detta kunde till viss del avvägras då den utilitaristiska värdegrunden inkluderades i analysen, som genom att se till så många individers lyckomaximering som möjligt gav studien en extra dimension som inte tidigare ingick.

Sammanfattningsvis, och för att uppfylla syftet, kan sägas att individuella värdegrunder, eller moralfilosofiska resonemang, i det här fallet på egen hand inte kan anses lämpliga att appliceras på specifika klimatfrågor av den art som här undersökts. Jämförelsevis kan sägas att normativa *givet att*-analyser, så som Derek R. Bells *Environmental refugees: What rights? Which duties?* (2004), heller inte bidrar till någon annan kunskap än att vissa normativa politiska teorier är mer framgångsrika, eller mindre misslyckade, än andra. Större hopp att utvinna användbara lösningar på faktiska dilemman bör istället hysas till normativ politisk teori där flera värdegrunder sammanfogas i syfte att fylla varandras logiska luckor, luckor som inte sällan existerar latent men som blir mer manifesterade då de reella problemen väl undersöks.

6.3 Förslag på framtida forskning

Vidare forskning kunde med fördel göras inom området, då denna studie i analysen endast konsumerat två olika värdegrunder. Flera logiska luckor med framförallt Pages rättviseteoretiska resonemang har i olika avsnitt tagits upp, medan en annan till ämnet tillhörande aspekt helt utelämnats till största del pga. platsbrist. Pages resonemang skulle inom ekosofin, eller ekologismen, ses som antropocentrisk då den utgår ifrån att *människor* skall kompenseras för andra människors utsläpp. Att belysa Pages problem, men framförallt det som tagits upp i den här studien, genom ett starkt ekocentriskt perspektiv, vore fördelaktigt på flera sätt. Det starkt ekocentriska perspektivet ser till naturens helheter och dess individer på ett likvärdigt sätt, där människan ses som en individ i mängden, medan själva arten rankas högre. Hela ekosystem anses ha högst status, och endast när dessa hotas kan individer offras (Stenmark 2000, s. 27-232, Leopold 1949, s. 224-225). Genom att se på problemet om var Kiribati, Tuvalu och

Marshallöarnas *invånare* bör ta vägen kan även djur-, växtarter och ekosystem innefattas i resonemanget, vilket skulle ge ett mer holistiskt förhållningssätt till ett problem som i slutändan faktiskt kretsar kring naturfrågor och inte enbart människan.

7. Bibliografi

- Badersten, B. (2003). *Att studera det önskvärda – om värdeanalys och normativ metod*, Statsvetenskaplig tidskrift, Vol. 106, Nr 3, s. 107-120. Hämtat från www.journals.lub.lu.se:
<http://journals.lub.lu.se/index.php/st/article/view/2088/1668> den 03-01-2015
- Badersten, B. (2006). *Normativ metod: att studera det önskvärda*. Lund: Studentlitteratur.
- Baumert, K.A. Herzog, T. Pershing, J. (2005). *Navigating the Numbers. Greenhouse Gas Data and International Climate Policy*. USA, World Resources Institute.
- Beitz, Charles R. (1979). *Political Theory and International Relations*. Princeton: Princeton University Press
- Bell, D.R. (2004). *Environmental Refugees: What Rights? Which Duties?* Res Publica, 10(2), s. 135-152. Nederländerna: Kluwer Academic Publishers
- Berg, E. Dahlén, L. (2012). *Anonymt och publikt beslutsfattande: Hur anonymitetsgraden påverkar benägenheten att göra egenmyttiga eller allmännyttiga val i hjälpsituationer*. Kand., Lunds Universitet. Tillgänglig genom:
<https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/2296542>
- Biermann, F. Boas, I. (2010) *Preparing for a warmer world: towards global governance system to protect climate refugees*, Global Environmental Politics, Vol. 10, Nr 1, s. 60-88. Cambridge, USA: The MIT Press
- Brown, L.R. (2008). *Plan B 3.0: Mobilizing to Save Civilization*. New York, W.W. Norton & Company, Inc.
- Byravan, S. Rajan, S.C. (2010). *The Ethical Implications of Sea-Level Rise Due to Climate Change. Ethics & International Affairs*, 24, no. 3 (2010), pp. 239–60. Carnegie Council for Ethics in International Affairs
- CDIAC (2011). *Cumulative CO₂ Emissions Excluding Land Use-Change and Forestry from 1850 to selected years - 2011 (MtCO₂)*. CAIT 2.0 WRI's Climate Data Explorer. Hämtat från www.wri.com:
[http://cait2.wri.org/wri/Country%20GHG%20Emissions?indicator\[\]=Total%20CO2%20Emissions%20Excluding%20Land-Use%20Change%20and%20Forestry%20Cumulative&year\[\]=2011&sortIdx=0&sortDir=desc&chartType=geo](http://cait2.wri.org/wri/Country%20GHG%20Emissions?indicator[]=Total%20CO2%20Emissions%20Excluding%20Land-Use%20Change%20and%20Forestry%20Cumulative&year[]=2011&sortIdx=0&sortDir=desc&chartType=geo) den 2015-01-02
- Chakrabarty, D. (2014). *Climate and Capital: On Conjoined Histories*. Critical Inquiry 41. The University of Chicago. doi: 0093-1896/14/4101.
- Crafts, N.F.R. (1997). *The Human Development Index and changes in standards of living: Some historical comparisons*. European Review of Economic History, pp 299-322. doi:10.1017/S1361491697000142.
- Farbotko, C. (2010). *Wishful sinking: disappearing islands, climate refugees and cosmopolitan experimentation*, Asia Pacific Viewpoint, Vol. 51, Nr 1, s. 47-60. doi: 10.1111/j.1467-8373.2010.001413.x
- Ferris, E. Cernea, M.M. Petz, D. (2011). *On the front line of climate change and displacement: learning from and with Pacific Island countries*. London: The Brookings Institution, London School of Economics
- Fijianska Regeringen (2013). *“Stop dragging your feet on climate change”: PM:s message to global community*, Ministry of Information and National Archives of Fiji. Hämtat från www.fiji.gov.fj: <http://www.fiji.gov.fj/Media-Center/Press-Releases/-STOP-DRAGGING-YOUR-FEET-ON-CLIMATE-CHANGE%E2%80%9D--PM%E2%80%99S-.aspx>
- Fiji Guide. (2014). *Vanua Levu*. Hämtat från www.fijiguide.com: <http://fijiguide.com/page/vanua-levu> den 03-01-2015

- Gapminder. (2014). *Gapminder World: Wealth & Health of Nations*. Hämtat från www.gapminder.org:
[www.icj-cij.org](http://www.gapminder.org/world/#$majorMode=chart$;shi=t;ly=2003;lb=f;il=t;fs=11;al=30;stl=t;st=t;ns l=t;se=t$wst;tts=C$ts;sp=5.59290322580644;ti=2011$zpv:v=0$inc_x;mmid=XCOORDS;iid=tyadryllpQ1K_iHP407374Q;by=ind$inc_y;mmid=YCOORDS;iid=phAwcNAVuyj1gkNuUEXOGag;by=ind$inc_s;uniValue=8.21;iid=phAwcNAVuyj0XOoBL_n5tAQ;by=ind$inc_c;uniValue=255;gid=CATID0;by=grp$map_x;scale=lin;dataMin=0.174;dataMax=0.943$map_y;scale=lin;dataMin=0.0001;dataMax=252$map_s;sma=49;smi=2.65$cd;bd=0$inds= den 2015-01-02</p>
<p>Greene, J. D. (2007). <i>The secret joke of Kant's soul</i>. I W. Sinnott-Armstrong (Red.). <i>Moral Psychology - The neuroscience of morality: Emotion, disease and development</i> (Vol.3). Cambridge, USA: The MIT Press.</p>
<p>Heywood, A. (2012). <i>Political Ideologies: An Introduction</i>. Femte uppl. USA/Storbritannien: Palgrave Macmillan</p>
<p>International Court of Justice. (1990). <i>Certain Phosphate Lands in Nauru (NAURU v. AUSTRALIA)</i>. Preliminary objections of the Government of Australia. Vol. 1. Hämtat från <a href=): <http://www.icj-cij.org/docket/files/80/6663.pdf> den 03-01-2015
- IPCC (2007) *2007 : Summary for Policymakers. In: Climate Change 2007: The Physical Science Basis*. Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Solomon, S., D. Qin, M. Manning, Z. Chen, M. Marquis, K.B. Averyt, M.Tignor and H.L. Miller (eds.)]. Cambridge, Storbritannien, New York, USA: Cambridge University Press
- IPCC (2013) *2013 : Summary for Policymakers. In: Climate Change 2013: The Physical Science Basis*. Contribution of Working Group I to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Stocker, T.F., D. Qin, G.-K. Plattner, M. Tignor, S. K. Allen, J. Boschung, A. Nauels, Y. Xia, V. Bex and P.M. Midgley (eds.)]. Cambridge, Storbritannien, New York, USA: Cambridge University Press
- IPCC (2014) *2014 : Summary for Policymakers, In: Climate Change 2014, Mitigation of Climate Change*. Contribution of Working Group III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Edenhofer, O., R. Pichs-Madruga, Y. Sokona, E. Farahani, S. Kadner, K. Seyboth, A. Adler, I. Baum, S. Brunner, P. Eickemeier, B. Kriemann, J. Savolainen, S. Schlomer, C. von Stechow, T. Zwickel and J.C. Minx (eds.)]. Cambridge, Storbritannien, New York, USA: Cambridge University Press
- Kiribatiska Regeringen. (u.å.). *Relocation*. Hämtat från: www.climate.gov.ki:
<http://www.climate.gov.ki/category/action/relocation/> den 03-01-2015
- Kiribatiska Regeringen. (2014). *Fiji Supports Kiribati on Sea Level Rise*. Hämtat från www.climate.gov.ki:
<http://www.climate.gov.ki/2014/02/20/fiji-supports-kiribati-on-sea-level-rise/> den 03-01-2015
- Leopold, A. (1949). *A sand county almanac and sketches here and there*. London, Oxford University Press
- McAdam, J. (2010). 'Disappearing States', *Statelessness and the Boundaries of International Law*. UNSW Law Research Paper No. 2010-2. Tillgänglig genom SSRN: <http://ssrn.com/abstract=1539766>
- Meadows, D.H. Randers, J. Meadows, D.L. (2004). *Limits to growth: the 30-year update*. USA, Chelsea Green Publishing Company
- Mimura, N. (2013). *Sea-level rise caused by climate change and its implications for society*. Proceedings of the Japan Academy. Series B, Physical and Biological Sciences, 89(7), 281–301. doi:10.2183/pjab.89.281
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3758961/>
- Minar, M.H. Belal Hossain, M. Shamsuddin, M.D. (2013). *Climate change and coastal zone of Bangladesh: vulnerability, resilience and adaptability*. Middle-East Journal of Scientific Research, Vol. 13, Nr 1,s. 114-120. doi: 10.5829/idosi.mejsr.2013.13.1.64121 Bangladesh: IDOSI Publications
- MRG (2005). *Fiji Islands Overview: Banabans*. Hämtat från www.minorityrights.org:
<http://www.minorityrights.org/4380/fiji-islands/banabans.html> den 03-01-2015
- Naturskyddsföreningen (2013) *Rapport: mat, klimat och utveckling*. Stockholm: EO Print AB
- Page, E.A. (2006). *Climate Change, Justice and Future Generations*, Cheltenham: Edward Elgar.

- Page, E.A. (2008). *Distributing the burdens of climate change*. Environmental Politics, 17:4, 556-575, doi: 10.1080/09644010802193419
- Page, E.A. (2011). *Climatic Justice and the Fair Distribution of Atmospheric Burdens: A Conjunctive Account*. The Monist. Vol. 94, nr. 3. Peru, Illinois, THE MONIST.
- Page, E.A. (2012). *Give it up for climate change: a defence of the beneficiary pays principle*. International Theory, 4, pp 300-330 doi:10.1017/S175297191200005X
- Park, S. (2011). *Climate Change and the Risk of Statelessness: The Situation of Low-lying Island States*, Division of International Protection, UNHCR: Legal and Protection Policy Research Series, Genève, Schweiz
- Rawls, J. (1999). *The Law of Peoples*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press
- Rummukainen, M. (2005). *Växthuseffekten*. SMHI Meteorologi, nr 119, Norrköping. Hämtat från [www.smhi.se: http://www.smhi.se/polopoly_fs/1.17951/meteorologi_119_webb%5B1%5D.pdf](http://www.smhi.se/polopoly_fs/1.17951/meteorologi_119_webb%5B1%5D.pdf) den 03-01-2015
- Shapiro, I. (2002). *Problems, Methods, and Theories in the Study of Politics, or What's Wrong with Political Science and What to Do About it*. Political Theory, Vol. 30, Nr. 4. Sage Publications
- Stenmark, M. (2000). *Miljöetik och Miljövård*. Lund: Studentlitteratur
- SVT (2013). *Sverige måste ge full status till klimatflyktingarna*. Hämtat från [www.svt.se: http://www.svt.se/opinion/sverige-maste-ge-full-status-till-klimatflyktingarna](http://www.svt.se/opinion/sverige-maste-ge-full-status-till-klimatflyktingarna) den 03-01-2015
- Tännsjö, T. (2000). *Grundbok i normativ etik*. Stockholm: Thales.
- UNU-IAS (2008). *International Expert Group Meeting on Indigenous Peoples and Climate Change*. Darwin, Australia. Hämtat från [www.ias.unu.edu/en/](http://archive.ias.unu.edu/en/): http://archive.ias.unu.edu/resource_centre/Expert%20Group%20Meeting%20Summary%20Report.pdf den 04-01-2015
- UNDP (2014). *Human Development Index and its Components*. Hämtat från [www.hdr.undp.org](http://hdr.undp.org): <http://hdr.undp.org/en/content/table-1-human-development-index-and-its-components> den 03-01-2015
- UNFCCC (2005). *Climate change, small island developing States*. Climate Change Secretariat. Hämtat från [www.unfccc.int](http://unfccc.int): http://unfccc.int/resource/docs/publications/cc_sids.pdf den 04-01-2015
- UNFCCC (u.å.). *Emissions Summary for Brazil*. Hämtat från [www.unfccc.int](http://unfccc.int): http://unfccc.int/files/ghg_data/ghg_data_unfccc/ghg_profiles/application/pdf/bra_ghg_profile.pdf den 03-01-2015
- UNHCR (2009). *Forced displacement in the context of climate change: challenges for states under international law*. Hämtat från www.unhcr.org: <http://www.unhcr.org/4a1e4d8c2.html> den 03-01-2015
- UNFPA (2012). *Country Profile: Iran*. Hämtat från www.unfpa.org: <http://iran.unfpa.org/Country%20Profile.asp> den 03-01-2015
- Världsbanken (2013a). *Total Reserves*. Hämtat från www.worldbank.org: <http://data.worldbank.org/indicator/FI.RES.TOTL.CD> den 03-01-2015
- Världsbanken (2013b). *Population Density*. Hämtat från www.worldbank.org: <http://data.worldbank.org/indicator/EN.POP.DNST> den 03-01-2015
- Världsbanken (2013c). *GDP*. Hämtat från www.worldbank.org: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD> den 03-01-2015
- Världsbanken (2014). *Population, total*. Hämtat från www.worldbank.org: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> den 03-01-2015
- WCED (1987). *Our Common Future*. Nairobi, United Nations Environment Programme.

- WRI (2014). *Cumulative CO₂ Emissions Excluding Land Use-Change and Forestry from 1850 to selected years - 2011 (MtCO₂)*. CAIT 2.0 WRI's Climate Data Explorer. Hämtat från www.wri.com:
[http://cait2.wri.org/wri/Country%20GHG%20Emissions?indicator\[\]=Total%20CO2%20Emissions%20Excluding%20Land-Use%20Change%20and%20Forestry%20Cumulative&year\[\]=2011&sortIdx=0&sortDir=desc&chartType=geo](http://cait2.wri.org/wri/Country%20GHG%20Emissions?indicator[]=Total%20CO2%20Emissions%20Excluding%20Land-Use%20Change%20and%20Forestry%20Cumulative&year[]=2011&sortIdx=0&sortDir=desc&chartType=geo) den 03-01-2015
- Ödalen, J. (2011). *Efter floden: Klimatmigration och den rika världens skyldigheter*. Statsvetenskaplig Tidskrift, årg 113 nr 1. Hämtat från: www.statsvetenskapligtidskrift.se:
<http://www.statsvetenskapligtidskrift.se/cms/documents/B239AA06-1330-406A-A6C8-705EDBEDCF14.pdf> den 03-01-2015